

Eksamenssæt til mundtlig eksamen i Historie B

Termin:

Klasse:

Emne: Besættelsen (1940-1945)

Indhold:

- Kilde 1: Den danske regerings svar på det tyske memorandum. 9. april 1940. **(0,4 ns)**
Kilden er kopieret fra Alkil, Niels(red.): Besættelsestidens Fakta. Dokumentarisk Haandbog med Henblik paa Lovene af 1945 om landsskadelig Virksomhed m.v., bd. 2. 1946
- Kilde 2: Erik Scavenius' erklæring ved tiltrædelsen som udenrigsminister. 8. juli 1940. **(1 ns)**
Kilden er kopieret fra Scavenius, Erik. Rigsdagstidende 1942-1943, Folketingets Forhandlinger, sp.160-61. 1940
- Kilde 3: Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder i perioden 1940-45 **(0,8 ns)**
Kilden er kopieret fra Frihedsmuseets Modstandsdatabase. Nationalmuseet. 2024
- Kilde 4: Erindringshistorisk debat om Erik Scavenius og samarbejdspolitikken i Berlingske Tidende. 2014 (uddrag) **(1,3 ns)**
Kilden er kopieret fra Andreassen, Uffe. "Den sande Scavenius del 1 og del 2". Berlingske Tidende. D.8. august/d.9.august 2014 og Blüdnikow, Bent. "En god patriot?". Berlingske Tidende. D.8. august 2014.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter. Der gives ca. 90 minutters forberedelsestid.

I forberedelsestiden opstiller og besvarer eksaminanden to til tre relevante problemstillinger på baggrund af det udleverede materiale og relevant materiale fra undervisningen.

Kilde 1: Den danske regerings svar på det tyske memorandum. 9. april 1940

Om kildens historiske kontekst:

Om morgenen den 9. april 1940, samtidig med at den tyske besættelse af Danmark skred frem, modtog den danske regering et memorandum fra den tyske rigsregering via den tyske gesandt Cecil von Renthe-Fink (1885-1964). Heri fremlagde rigsregeringen sine bevæggrunde for invasionen af Danmark og opfordrede til samarbejde og besindelse. Samtidigt erklærede rigsregeringen, at besættelsen på ingen måde var fjendtlig, og at den ikke havde til formål at krænke den danske politiske uafhængighed eller territoriale integritet, heller ikke i fremtiden. Her følger den danske regerings svar på det tyske memorandum.

Udenrigsministeriet

København, den 9. April 1940.

Herr Gesandt.

Den kgl. danske Regering har gjort sig bekendt med Indholdet af de Dokumenter, De overrakte mig i Morges.

Den har bemærket sig, at tyske Troppers Betrædelse af dansk Jord ikke er sket i fjendtligt Sindelag, samt at den tyske Rigsregering ikke gennem sine Forholdsregler har den Hensigt, nu eller i Fremtiden, at antaste Kongeriget Danmarks territoriale Integritet eller politiske Uafhængighed.

Efter Modtagelsen af denne Meddelelse har den danske Regering i den givne Situation besluttet sig til at regulere Forholdene her i Landet under Hensyntagen til den skete Besættelse. Den fremsætter dog sin alvorligste Protest mod denne Krænkelse af Danmarks Neutralitet.

Modtag, Herr Gesandt, Forsikringen om min udmærkede Højagtelse.

Til Hr. von Renthe-Fink

Tysk Gesandt,

København.

P. Munch.

(Kilde: Alkil, Niels(red.): Besættelsestidens Fakta. Dokumentarisk Haandbog med Henblik paa Lovene af 1945 om landsskadelig Virksomhed m.v., bd. 2. 1946.)

Kilde 2: Erik Scavenius' erklæring ved tiltrædelsen som udenrigsminister. 8. juli 1940.

Om kildens historiske kontekst:

Den 8. juli 1940 dannede Thovald Stauning (S) en ny samlingsregering bestående af de fire partier i Rigsdagen: Socialdemokratiet, Radikale Venstre, De Konservative og Venstre. Ny udenrigsminister blev Erik Scavenius fra Radikale Venstre. Han havde også bestridt posten under 1. verdenskrig, hvor de lykkedes ham at holde Danmark neutral under hele krigen. Han var derfor en højt respekteret politiker i Danmark, da han tiltrådte som udenrigsminister i 1940. Her følger Scavenius' offentlige erklæring ved sin tiltrædelse som udenrigsminister.

Ved min Overtagelse af Udenrigsministeriet vil det findes naturligt, at jeg fremsætter nogle Bemærkninger om Danmarks Udenrigspolitik. Jeg vil herved drage en Parallel mellem Forholdene under Verdenskrigen [1.verdenskrig] og nu. Det har været den lille Stats Opgave at føre en Politik, der holdt Landet udenfor de store Magters Kamp. Opgaven maatte nærmere forstaaes saaledes, at Danmark under ingen Omstændigheder maatte komme i Strid med vor store Nabo mod Syd. Denne Politik har fundet Tysklands Forstaaelse og Støtte, saavel under Verdenskrigen, som under den nuværende Krig med den Forskel, der følger af de forandrede Muligheder for Krigsførelsen. Med denne Forskel taget i Betragtning kan man sammenstille Begivenhederne i August 1914 og April i Aar. I begge Tilfælde var det den tyske Politik Maal at holde Danmark udenfor Krigsbegivenhederne, idet Landet ved sin Beliggenhed dækker Østersøfronten i Forhold til England. Som Følge af de ændrede Vilkaar for Krigsførelsen maatte Opgaven denne Gang væsentlig tilfalde de tyske Land- og Luftstridskræfter, mens den under Verdenskrigen alene løstes af den tyske Flaade. Det maa bemærkes, at denne Omstændighed – hvor friktionsløs den end lykkeligvis forløber – ganske naturligt har gjort Forstaaelsen sværere for det danske Folk. Under Verdenskrigen udelukkede den tyske Flaades Eksistens, at England kunde forsøge at forcere Adgangen til Østersøen og skaffe Tyskland en 3. Kampfront. Herved bevaredes Danmarks Neutralitet, og dette vil altid blive erindret med Taknemmelighed i Danmark.

Under den afsluttede Folkeforbundsperiode fastholdtes den danske Politik Linie. Danmark nægtede at deltage i Forbundets mod Tyskland rettede Politik.

Ved de store, tyske Sejre, der har slaaet Verden med Forbavselse og Beundring, er en ny Tid oprundet i Europa, der vil medføre en ny Ordning i politiske-økonomisk Henseende under Tysklands Førerskab. Det vil være Danmarks Opgave herunder at finde sin Plads i et nødvendigt og gensidigt, aktivt Samarbejde med Stortyskland. Det danske Folk stoler paa, at det i den nye, europæiske Ordning vil kunne bevare sin Selvstændighed, og det haaber at finde Forstaaelse for sin Egenart og for sin traditionelle, fredelige, politiske og sociale Udvikling.

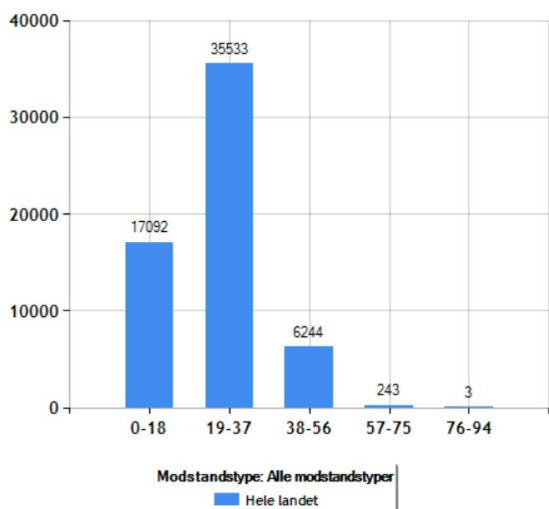
(Kilde: Scavenius, Erik. Rigsdagstidende 1942-1943, Folketingets Forhandlinger, sp.160-61. 1940)

Kilde 3: Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder i perioden 1940-45

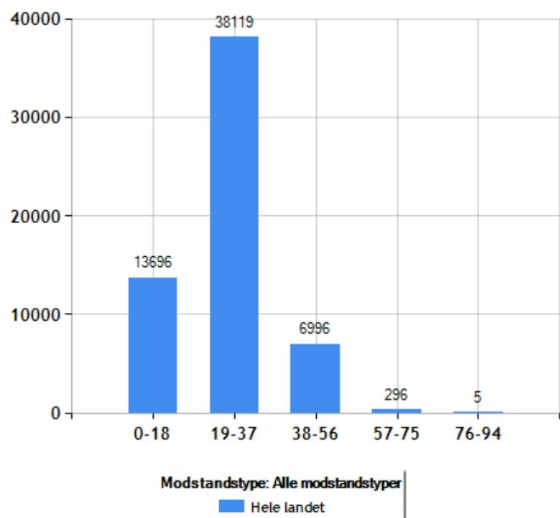
Om kildens historiske kontekst:

Her følger fem tabeller, der viser hvor mange danskere fordelt på alder, som var engageret i modstandsbevægelsen i perioden 1940-45. NB: X-aksen angiver alderen, og y-aksen angiver antal personer.

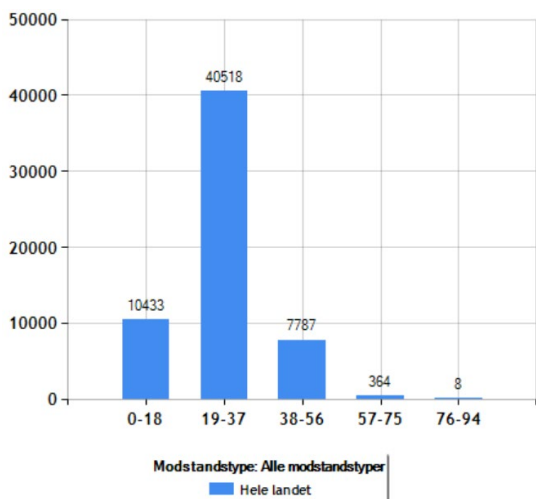
Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1940)

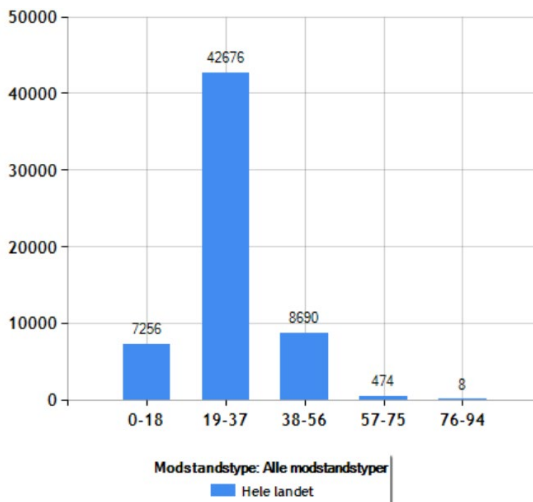
Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1941)

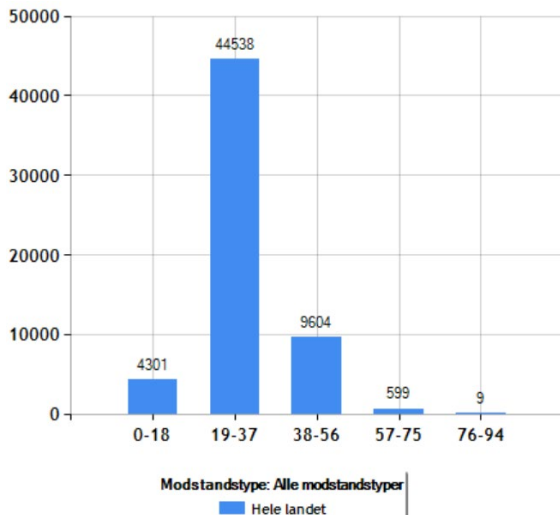
Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1942)

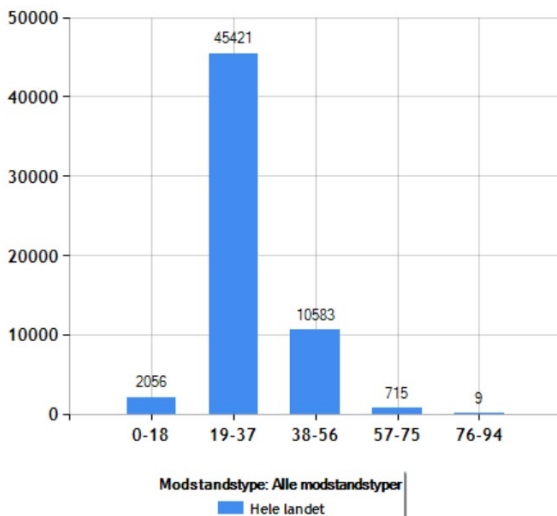
Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1943)

Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1944)

Antal modstandsfolk i Danmark fordelt på alder (1945)

(Kilde: Frihedsmuseets Modstandsdatabase. Nationalmuseet. 2024)

Kilde 4: Erindringshistorisk debat om Erik Scavenius og samarbejdspolitikken i Berlingske Tidende. 2014 (uddrag)

Om kildens historiske kontekst:

I august 2014 blev der i det danske dagblad Berlingske Tidende ført en debat mellem forskellige politikere, meningsdannere og fagpersoner om Erik Scavenius og hans rolle i samarbejdspolitikken. Her følger uddrag af denne erindringshistoriske debat.

Tidligere ambassadør, Uffe Andreassen om Erik Scavenius:

” Den omstridte besættelsestidspolitiker Erik Scavenius var ikke fornuftens mand under den tyske besættelse af Danmark 1940-45. Han var følelsernes mand, som hæmningsløst brugte sin position hos nazisterne til at gennemtrumfe sin vilje.

Den nyeste myte om Erik Scavenius er som beskrevet i gårsdagens kronik, at han som samarbejdspolitiker var Danmark en god mand. Men den reelle sandhed er, at alle regeringsbærende partier gik ind for samarbejde, som sagerne nu engang stod efter 9. april 1940. Det var ikke her, der var uenighed.

Uenigheden gik entydigt kun på spørgsmålet om graden af samarbejde. Scavenius' doktrin var, at tyskerne skulle have mere, end de bad om. Når han blev siddende som minister, skyldtes det ganske enkelt en anden grund: Naziregimet ville have ham. ”

[...]

Han stod - meget rosværdigt - ved sin holdning også efter 1945, og han fastholdt konsekvent, at det havde været til Danmarks bedste, men var hans overdrevne tyskvenlighed blevet gennemført fuldt ud - hvad den takket være de øvrige politikere ikke blev - havde det været fatalt for Danmark. ”

(Kilde: Andreassen, Uffe. ”Den sande Scavenius del 1 og del 2”. Berlingske Tidende. D.8. august/d.9.august 2014)

Tidligere konservativ udenrigsminister Per Stig Møllers holdning til Erik Scavenius:

” Han læste jo verdensudviklingen ganske forkert og tog derfor forhastede og forkerte initiativer, som de andre ministre ofte og heldigvis fik standset eller dæmpet ned. Med hans politik havde vi efter 5. maj 1945 stået som Østrig. Hans politik må forklares og forstås ud fra hans syn på, hvordan verdensudviklingen ville være. Det var den, han lagde sin kurs efter - og heldigvis tog fejl af.”

(Kilde: Blüdnikow, Bent. ”En god patriot?”. Berlingske Tidende. D.8. august 2014)

Tidligere radikal kulturminister Marianne Jelveds holdning til Erik Scavenius

”Jeg har noteret mig tre forhold vedr. Erik Scavenius som udenrigsminister ved besættelsen af Danmark: At Scavenius ikke ønskede at påtage sig opgaven som udenrigsminister, men at han blev presset af Christian X og omsider accepterede det. At Scavenius havde bred politisk opbakning bag det, han gjorde som udenrigsminister. At Scavenius vist var den eneste politiker, der efter besættelsen vedstod sine handlinger som udenrigsminister.

Så overlader jeg i øvrigt diskussionerne om Erik Scavenius til historikerne.”

(Kilde: Blüdnikow, Bent. "En god patriot?". Berlingske Tidende. D.8. august 2014)

Historiker Niels Wium Olesen om Erik Scavenius

”Nej, Scavenius var ikke tyskvenlig. Han var hele vejen styret af sin forståelse af, hvad der var godt for Danmarks interesser. Man kan kritisere ham for, at denne forståelse på flere måder var forkert, og at den hvilede på en forkert forståelse af Tysklands styrke og det nationalsocialistiske Tredje Riges karakter, men tyskvenlig, nej.

Han tog tit fejl, men det gør personer i så udsatte og ansvarstyngede positioner jo tit. Man skal være klar over, at der i kredsen af politikere var ekstremt få, der havde faglige kvalifikationer til posten på niveau med Scavenius’.”

(Kilde: Blüdnikow, Bent. "En god patriot?". Berlingske Tidende. D.8. august 2014)